

Tilannekatsaus suomenkielisten kehitysvammaisten palvelujen valmisteluun

VD/8539/00.02.02.00/2021

Nykytila

Erytishuoltopiirit lakkautetaan osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Tällä hetkellä Suomi on jaettu 15 erityishuoltopiiriin, joiden alueet määrää valtioneuvosto. Erytishuoltopiiriin kuuluvat kunnat muodostavat erityishuoltopiirin kuntayhtymän, jonka tehtävänä on järjestää kehitysvammaisten tarvitsemia erityishuollon palveluja. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen jäsenkunnat kuuluvat Uudenmaan ja Etelä-Hämeen erityishuoltopiiriin, jonka tehtäviä hoitaa Eteva-kuntayhtymä. Kaksikieliset ja ruotsinkieliset kunnat ovat lisäksi jäseninä erityishuollon kuntainliitossa, jonka tehtävä on jäsenkuntiensa ruotsinkielisen väestön erityishuollon järjestäminen (Kårkulla samkommun).

Muutokset lainsäädännössä

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä pelastustointia koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön toimeenpanosta annetun lain (616/2021, myöhemmin voimaanpanolaki) 20 §:n mukaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetut erityishuoltopiirit siirretään erikoissairaanhoidon lain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymien tavoin varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1.1.2023. Edellä tarkoitetun kuntayhtymän varat, velat ja sitoumukset liitetään siihen hyvinvointialueeseen, jonka alueeseen kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat.

Jos kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat useampaan hyvinvointialueeseen, varat, velat ja sitoumukset on jaettava hyvinvointialueiden välillä jäsenkuntien omistussuhteiden suhteessa, paitsi jos varojen, velkojen ja sitoumusten siirrot olisivat hyvinvointialueiden taloudelliseen kantokykyyn nähden vähäisiä. Hyvinvointialueet voivat sopia varojen, velkojen ja sitoumusten jakamisesta myös toisin. Hyvinvointialue ja kuntayhtymän jäsenkunnat voivat sopia toisin sellaisen maaomaisuuden siirtymisestä, joka ei ole järjestämisvastuulle siirtyvän toiminnan käytössä oleviin rakennuksiin sitoutuvaa maaomaisuutta.

Voimaanpanolain 21 §:n mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien on tehtävä viimeistään 28.2.2022 hyvinvointialueelle selvitys omaisuudesta, sopimuksista ja vastuista. Voimaanpanolain 18 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön ja opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueille katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Lain 57 §:n mukaan Etevan toiminta ja henkilöstö siirtyy sille hyvinvointialueelle, jonka alueella tehtävää hoitava henkilöstö pääasiallisesti työskentelee. Jos henkilöstö on hoitanut tehtävää ennen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lain voimaantuloa myös muiden hyvinvointialueiden alueella, hyvinvointialueiden on sovittava viimeistään 31.12.2022 kyseisten palvelujen tuottamisesta myös näiden muiden hyvinvointialueiden alueella. Sopimus on voimassa, kunnes hyvinvointialueet sopivat järjestämislain 36 §:n mukaisesti hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta. Eteva kuntayhtymän kiinteistöt, toimitiloja koskevat vuokrasopimukset ja toimitilojen hallintaa oikeuttava muu omaisuus siirtyvät sille hyvinvointialueelle, jonka alueella toimitilat sijaitsevat. Jos siirtyvissä asumisyksiköissä tai päivä- ja työkeskustoiminnassa on järjestetty palveluja myös muiden hyvinvointialueiden asukkaille, hyvinvointialueet ovat velvollisia sopimaan viimeistään 31.05.2022 toiminnan jatkamisesta.

Muutosten vaikutus palveluiden järjestämiseen

Etevan toimipisteet sijaitsevat Uudenmaan, Kanta- ja Päijät-Hämeen alueella. Eteva työllistää noin 1 300 henkilöä. Etevan kiinteistöjen omistamisesta, hallinnoinnista, ylläpidosta ja hankinnasta vastaa Uudenmaan vammaispalvelut Oy, joka on Etevan kokonaan omistama kiinteistöyhtiö.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella sijaitsee yhteensä kaksi (2) Etevan päiväaikaisen toiminnan yksikköä kolmessa (3) toimipisteessä. Lisäksi Vantaa-Kerava hyvinvointialueella sijaitsee kaksi (2) asumispalveluyksikköä, joista Vantaan asumispalvelut -yksikkö sijaitsee Vantaalla ja Keravan asumispalvelut Keravalla. Molemmilla asumispalveluyksiköillä on toimintaa useammassa toimipisteessä. Erityisen vaativista palveluista kehitysvammapsykiatrian yksiköt sijaitsevat Hämeenlinnassa, Lahdessa ja Keravalla. Etevan kehitysvammapoliklinikka sijaitsee Vantaalla. Asiantuntijapalvelut sijaitsevat osana kehitysvammapsykiatrian yksiköitä sekä Järvenpäässä, Espoossa ja Porvoossa.

Hyvinvointialueuudistus ja erityishuoltopiirien lakkauttaminen edellyttää erityishuoltopiirien varoja, velkoja, toimitiloja ja henkilöstöä koskevien valmistelutehtävien lisäksi erityishuoltopiirien nykyisten tehtävien hoitamiseen liittyvää suunnittelua, jota on tarkoituksenmukaista tehdä hyvinvointialueiden yhteistyönä. Hyvinvointialueiden välistä keskustelua ja palveluiden järjestämisen suunnittelua tarvitaan erityisesti vaativista erityispalveluista ja niihin liittyvistä hallinnollisista ratkaisuista palveluiden saatavuuden turvaamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 9 §:n mukaan osa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, jos se on välttämätöntä palvelujen tai muiden toimenpiteiden saatavuuden, laadun tai asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (615/2021) 5 §:n 2 momentin mukaan HUS-yhtymällä on järjestämisvastuu palveluista, jotka terveydenhuollon laadun, potilasturvallisuuden, vaikuttavuuden, tuottavuuden ja tehokkuuden takaamiseksi on koottava suurempiin yksiköihin. Lisäksi HUS-yhtymällä on järjestämisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:ssä tarkoitetussa hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa sekä 9 §:ssä tarkoitetussa HUS-järjestämissopimuksessa sovituista palveluista.

Esitys kehitysvammaisten erityispalveluiden järjestämiseksi

Hyvinvointialueiden ja muiden asianosaisten tahojen välistä keskustelua on käyty ja erityispalveluiden järjestämisen suunnittelua on valmisteltu syksyn 2021 ajan Kehitysvammaisten palvelut Uudellamaalla -projektissa ja Uudenmaan viiden alueen työryhmässä. Erityispalveluita ovat kehitysvammapsykiatria, asiantuntijapalvelut, erityishuoltoryhmän tehtävät, tahdosta riippumaton ja oikeuspsykiatrinen hoito sekä kehitysvammapoliklinikkatoiminta. Valmistelun keskiössä on ollut selvittää vaihtoehtoja edellä mainittujen palveluiden järjestämiseksi keskitetysti. Valmistelussa ovat olleet mukana Helsinki, Uudenmaan hyvinvointialueet, HUS-yhtymä, Eteva kuntayhtymä sekä Kanta- ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueet.

Erityispalveluiden valmistelun aikana on kartoitettu valmistelussa mukana olleiden tahojen halukkuutta järjestämisvastuuteen ja pyydetty järjestämisvastuusta kiinnostuneilta tahoilta selvitystä järjestämistavasta. Valmisteluprosessin aikana on käyty keskustelua keskitettävien palveluiden kokonaisuudesta, hajauttamisen ja keskittämisen hyödyistä, haitoista, uhista ja mahdollisuuksista sekä lopulta arvioitu erityispalvelujen keskittämistä erikoissairaanhoidon tai hyvinvointialueen järjestämisvastuulle.

Asiantuntijaryhmän näkemyksen mukaan erityispalveluiden keskittäminen HUS-yhtymälle tarjoaa parhaat edellytykset palveluiden jatkuvuudelle siirtymävaiheessa. Kehitysvammaisten palvelut Uudellamaalla -projektin ohjausryhmä esittää yksimielisesti seuraavien suomenkielisten palveluiden keskittämistä HUS-yhtymälle siten, että Helsingin kaupunki pidättää oikeuden erityispalveluiden järjestämiseen helsinkiläisille ja että järjestämisvastuun työnjakoa tarkastellaan tarvittaessa siirtymävaiheen jälkeen uudelleen:

- Kehitysvammapsykiatriset kriisi-, arviointi- ja kuntoutuspalvelut (sis. tahdosta riippumattoman hoidon)
- Kehitysvammaisten poliklinikkapalvelut
- Asiantuntijapalvelut (sis. jalkautuvat palvelut)
- Erytishuollon johtoryhmän tehtävät

Projektin ohjausryhmän näkemyksen mukaan järjestämisvastuun siirrosta voidaan sopia HUS järjestämissopimuksessa siten, että sopimuksessa huomioidaan hyvinvointialueilla sijaitsevien asumispalveluiden riittävä tuki. Järjestämisvastuun siirron myötä lähes 200 Eteva kuntayhtymään palvelusuhteessa olevaa sote-ammattilaista siirtyy HUS-yhtymän alaisuuteen liikkeenluovutusperiaatteella.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin 26.1.2022

Päätösesitys:

Väliaikainen valmistelutoimielin päättää merkitä tiedoksi kehitysvammaisten erityispalveluiden valmistelun tilanteen ja todeta, että se kannattaa esitettyä palvelujen järjestämistapaa.

Päätös:

Päätösesitys hyväksyttiin yksimielisesti keskustelun jälkeen.

Täytäntöönpano: Väliaikaisen valmistelutoimielimen sihteeri

Muutoksenhakuohje: 1. Oikaisuvaatimus

Lisätiedot:

Palvelujen valmistelupäällikkö Tuomo Melin (etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)